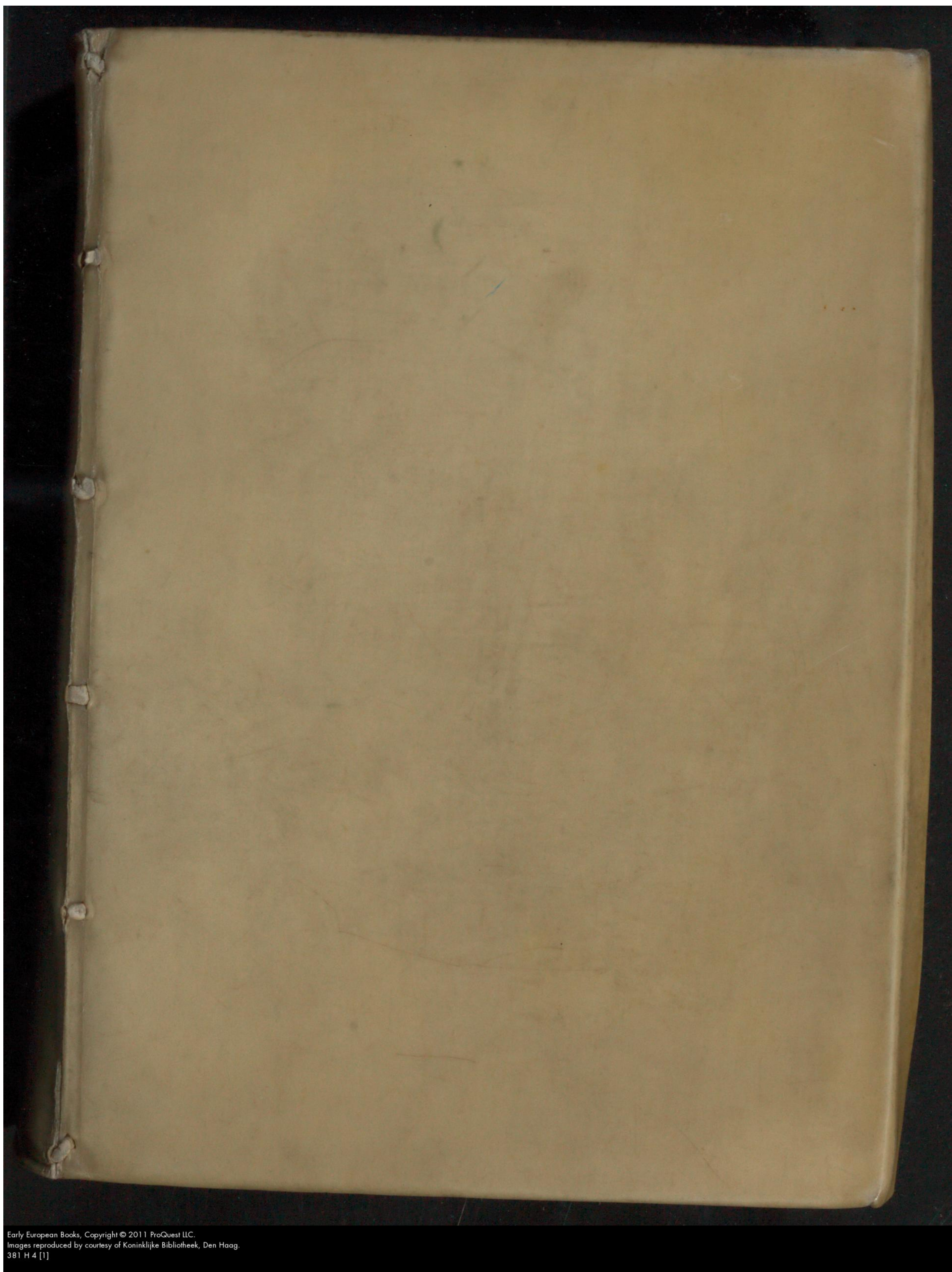
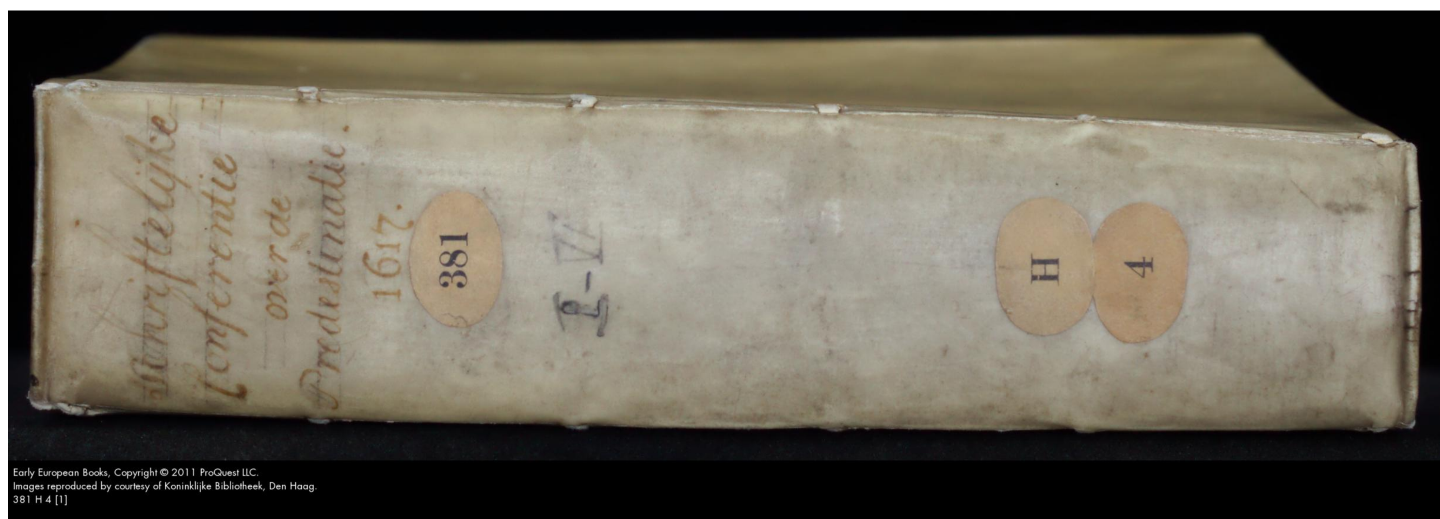
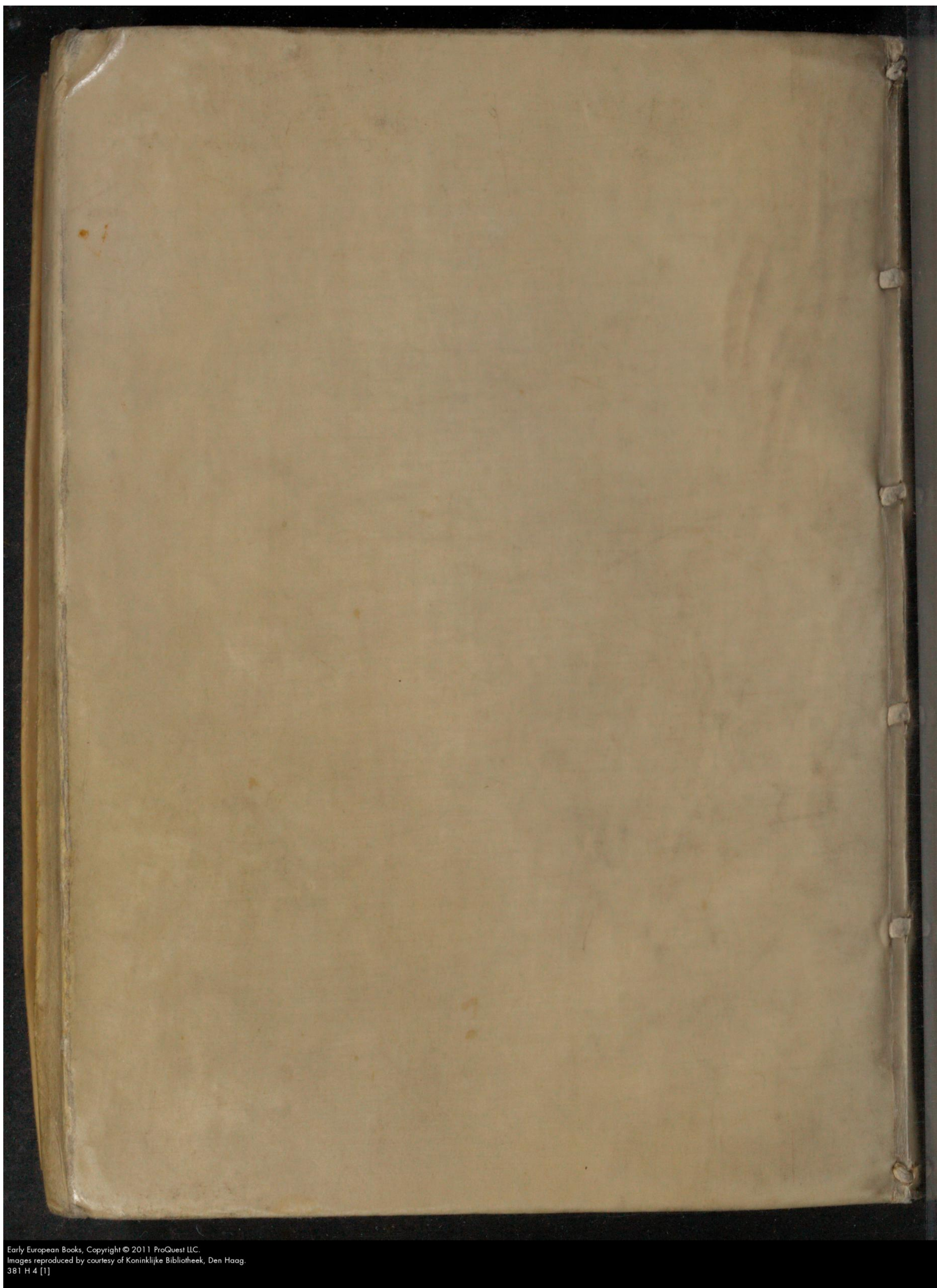

Conferentie
over de
Predestinatie.
1617.
381
H
4

Kercken-ordeninge;

Gestelt indẽ Nationalen

Synode der Ghereformeerde kercken/ te samen beroepen/ eñ gehouden by laste vande Hooghmo: Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden/

Binnen Dordrecht, inden Iare 1618. ende 1619.

Ende alsoo goet ghevonden ende gearresteert by de Ed: Mog: Heeren Staten s'Landts van VTRECHT.

Opden vj. Augusti des voorsz Iaers 1619.

TOT VTRECHT,
By Salomon de Roy / ordinaris Drucker der Heeren Staten s'Landts van Vtrecht.

Anno 1620.

5

4

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Kercken-ordeninge; gestelt inden Nationalen Synode der Gereformeerde Kercken, te samen beroepen, ende gehouden by laste vande Hooghmo: Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden; binnen Dordrecht, inden Iare 1618. ende 1619. Ende alsoo goet gevonden ende gearresteert by de Ed: Mog: Heeren Staten s'Landts van Vtrecht, Opden vj. Augusti des voorsz Iaers, 1619.

1.

OM goede ordre inder Ghemeente Christi te onderhouden / zijn daer inne noodigh de Diensten / t'Samencomsten / Opsicht der Leere / Sacramenten ende Ceremonien / ende Christelijcke straffe. Waer van hier na ordentlijck sal ghehandelt worden.

Vande Diensten.

2.

De Diensten zijn vierderley: Der Dienaren des Woordts / des Doctoren / der Ouderlinghen / ende der Diaconen.

3.

Het sal niemandt / al-hoe-wel hy eē Doctor / Ouderlingh ofte Diaken is / gheoorloft zijn den dienst des Woords ende der Sacramenten te betreden / sonder wettelijck daer toe beroepen te zijn: Ende wanneer yemandt daer teghen doet / ende meermael vermaent zijnde niet af en staet / soo sal de Classe oordeelen / ofmen hem voor eenen scheurmaecker verclaren / ofte op eenighe ander wijse straffen sal.

4.

De Wettelijcke Beroepinge der gener die te vooren in den Dienst niet gheweest en zijn / soo wel inde Steden als ten platten Lande / bestaet. Ten eersten inde Verkiesinghe, de welcke na voorgaende vasten ende bidden ghesch̄ieden sal door den Kercken-Raet ende Diaconen / ende dat niet sonder goede correspondentie met de Christelijcke Overheyt der plaetse respectivelijck / eñ voorwetē ofte advijs vandē Classe / daer't selve tot noch toe gebruyckelijck is geweest. Ten anderen / inde

Examinatie ofte ondersoeckinghe beyde der Leere eñ des Levens / de welcke staẽ sal by de Classe ten overstaẽ vande Gedeputeerde des Synodi ofte eenige der selver. Ten derdẽ/inde Approbatie/eñ goet-kenninge vande Overheypt/eñ daer na oock vande litmatẽ der Gereformeerde Ghemeente vande plaetse/wanneer den name des Dienaers den tijdt van veerthien dagen inder Kercken vercondight zijnde/ geen hindernisse daer teghen en comt. Ten laetsten/inde opentlijcke Bevestiginge voor de Ghemeynte/de welcke met behoorlijcke stipulatie ende af-vraginghen/ vermaninghen/ Ghebedt ende opleggingghe der handen vanden Dienaer die de bevestinge doet (ofte eenighen anderen/ daer meer Dienaren zijn) toegaen sal/naer het Formulier daer van zijnde. Wel-verstaende dat de opleggingе der handen sal mogen gedaen worden inde Classicale vergaderinge aenden nieuwen gepromoveerden Dienaer/ die gesonden wordt inde Kercken onder t'Cruyce.

5.

Nopende die Dienaers die nu alreede indẽ dienst des Woordts zijnde/tot een ander Gemeente beroepen werden/sal desgelijcx soodanighe beroepinghe met correspondentie als vooren/ghesch ieden/soo wel inde Steden/ als ten platte Lande/ by den Kercken-Raet ende Diaconen met advijs ofte approbatie vandẽ Classe: alwaer de voorsz beroepene verthoonen sullen goede Kerckelijcke Attestatie van Leere ende Leven: Ende alsoo by den Magistraet vander plaetse respectivelijck gheapprobeert/ende der Ghemeynte den tijdt van veerthiẽ daghen voor-ghestelt zijnde/als boven/ sullen met voorgaende Stipulatien ende Ghebeden bevestight werden. Onvercort int ghene vooren ghesept is yemanden zijn deughdelijck recht van presentatie/ ofte eenigh ander recht/ voor zoo veel 'tzelve stichtighlijck can worden gebruyckt/sonder nadeel van Gods Kercke/ende goeden Kercken ordre; waerop de Hooghe Overheden ende Synoden der respective Provincien/ wel gelieve te letten/ eñ ten besten vande Kercken noodighe Orden te stellen.

6.

Sal oock geen Dienaer dienst moghen aen-nemen in eenige particuliere Heerlijckhedẽ/Gast-huysen ofte andersins/ten sy dat hy voorhenen gheadmitteert ende toe-ghelaten sy/volghende de voorgaende Artijckelen: en sal oock niet min als ander der Kercken-ordeninghe onderworpen zijn.

7.

Niemandt en sal tot dẽ Dienst des Woords beroepen worden/sonder

der hem in een seker plaetse te stellen / ten waer dat hy gesondẽ worde om hier oft daer te predicken inde Gemeente onder 't Cruyce/ofte andersins om Kerckẽ te vergaderen.

8.

Men zal geen School-meesters/Hant-wercks liedẽ ofte andere die niet gestudeert en hebben / tot het Predick-ampt toelaten/ten sy datmen verzekert is / van hare singuliere gaven / Godtzalighept / ootmoedighept/ zedichept / goet verstant ende discretie/mitsgaders gaven van welsprekenthept. Soo wanneer dan soodanighe persoonen sich tot den dienst presenteren/ zal de Classis de selve (indien't de Synodus goet vint) eerst examineren / ende na datse de zelve int examẽ bevint/haer een tijt langh laten int prive proponeren/ende dan voorts met hem handelen / als sy oordeelen zal stightelijck te wesen.

9.

Nieuwelingen/Mis-priesters/Monicken/ende die andersins eenighe secten verlaten /zullen niet toeghelaten worden totten Kercken dienst / dan met groote sorghvuldighept eñ voorsichtighept/ na datse oock eenen sekeren tijt eerst wel beproeft zijn.

10.

Een Dienaer eens Wettelijcken beroepen zijnde / mach die Ghemeynte daer hy sonder Conditie aenghenomen is / niet verlaten / om elders een beroepinge aen te nemẽ/sonder bewilliginghdes Kercken-Raedts met de Diaconen/ ende de ghene die te voren in dienst eñ Ouderling-schap ende Diaken-schap gheweest zijn / mitsgaders die van de Magistraet/ende met voorweten vande Classe / ghelijck oock geen ander Kercke hem sal moghen ontfanghen / eer hy wettelijcke getuygenisse zijns afscheypts vande Kercke eñ Classe/ daer hy gedient heeft/ verthoont hebbe.

11.

Op d'ander zijde sal den Kercken-Raedt / als representerende die Ghemeynte / oock ghehouden zijn haere Dienaers van behoorlijcke onderhoudt te versorghen/ende sonder kennisse ende oordeel des Classis niet te verlaten / de welcke oock by ghebreecke van onderhoudt / sal oordeelen of die voorschreven Dienaers te versetten zijn/ofte niet.

12.

Dewyle een Dienaer des Woordts eens Wettelijck / als boven/ be-

roepen zijnde / zijn leven langh aenden Kercken-dienst verbonden is soo sal hem niet geoorloft zijn hem tot een anderen staet des levens te begheven: ten sy om grootte ende wichtige oorsaecken / daer van die Classe kennisse nemen ende oordeelen sal.

13.

Soo het geschiedt dat eenige Dienaers door ouderdom / sieckte ofte andersins onbequaem worden tot oeffeninge hares Dienstes/ soo sullen sy nochtans des niet te min de eere eñ den name eens Dienaers behouden / ende van de Kercke die sy ghedient hebben / eerlijcken in haren nootdruft (ghelijck oock de Weduwen eñ Weesen der Dienaren int gemeen) versorget worden.

14.

Soo eenighe Dienaers om die voorschreven ofte eenighe ander oorsaecken/haren dienst voor eenen tijdt onderlaten moesten (t'welck sonder advijs des Kercken-Raets niet geschieden en sal) soo zullen sy nochtans tot allen tijden de beroepinghe der Gemeenten onderworpẽ zijn ende blijven.

15.

Het sal niemandt geoorloft zijn/den Dienst zijnder Kercken onderlatende/ofte in geenen sekeren dienst zijnde/hier ende daer te gaen predicken buyten consent eñ authoriteyt des Synodi ofte Classis: Ghelijck oock niemandt in een ander Kercke eenige Predicatie sal moghẽ doen ofte Sacramenten bedienen / sonder bewillinghe des Kercken-Raedts.

16.

Der Dienaren Ampt is inde Ghebeden ende bedieninghe des Woords aen te houden / de Sacramenten uyt te reycken / op haer Mede-broeders/Ouderlinghen ende Diakenen/ mitsgaders de Ghemeenten goede acht te nemen / ende ten laetsten met die Ouderlingen de Kerckelijcke Discipline te oeffenen/ende te besorghen dat alles eerlijck ende met order gheschiede.

17.

Onder de Dienaren des Woords sal ghelijckheyt ghehouden worden/aengaende de Lasten hares Dienstes/ mitsgaders oock in andere dinghen soo veel moghelijcken is / volgende het oordeel des Kercken-Raets/ ende (dies van noode zijnde) des Classis: het welcke oock in Ouderlinghen ende Diakenen te onderhouden is.

Het

18.

Het Ampt der Doctoren ofte Professoren inder Theologie is / de Heylighe Schrifture upt te legghen / ende de suyvere Leere teghen de Ketteryen ende doolinghen voor te staen.

19.

De Gemeynten zullen Arbeyden datter Studenten inder Theologie zijn / die ex bonis publicis onderhouden werden.

20.

Inde Kercken daer meer bequame Predicanten zijn / salmen t'gebruyck der Propositien aenstellen / om door sulcke oeffeninghen eenighe tot den dienst des Woords te bereyden / volghende in desen de ordre daer van by desen Synodo specialijck ghestelt.

21.

De Kercken-Raden sullen al-omme toe-sien datter goede School-Meesters zijn / die niet alleen de Kinderē leeren lesen / schrijven / spraecken eñ vrye Consten / maer oock die selfde inder Godsalicheyt eñ indē Catechismo onderwijsen.

22.

De Ouderlinghen sullen door het oordeel des Kercken-Raets ende der Diakenen vercoren worden : Soo dat het na de ghelegentheydt van een yeder Kercke vry sal zijn / soo veel Ouderlinghen alsser van noode zijn de Ghemeente voor te stellen / om van die selve (ten ware datter eenigh beletsel voor-viele) gheapprobeert ende goet ghekent zijnde / met openbare Ghebeden ende stipulatien bevestight te worden : ofte een dobbel getal / om het halve deel by der Ghemeente vercoren te worden / ende opde selve wijse inden Dienst te bevestigen / volgende het formulier daer van zijnde.

23.

Der Ouderlinghen Ampt is / behalven 'tghene dat boven / Artijckel festhien / geseyt is / hen met den Dienaer des Woords gemeyn te zijn / opsicht te hebben dat de Dienaren / mitsgaders hare ander medehulvers ende Diakenen hare Ampt getrouwelijcken bedienen / ende de besoeckinghe te doen / naer dat de geleghentheyt des tijdts ende der plaetsen / tot stichtinge der Ghemeente soo voor als naer het Nacht-

mael can lijden / om bysonder de Lidtmaten der Ghemeenten te vertroosten ende te onderwijsen/ende oock andere tot de Christelijcke Religie te vermanen.

24.

De selve wijse die vande Ouderlingen ghesept is / salmen oock onderhouden inde Verkiesinghe/ approbatie ende bevestinghe der Diakenen.

25.

Der Diakenen eygen Ampt is / de Aelmoessen ende ander Armengoederen neerstelijck te versamelen / ende de selve ghetrouwelijcken eñ vlijtighlijck naer den eysch der behoeftighen/beyde der Inghesetenē ende vreemden met ghemeyn advijs uyt te deelen / de benauden te besoecken ende te vertroosten/ende wel toe te sien dat de Aelmoessen niet misbruyckt en worden/waer van sy rekeninge sullen doen inden Kercken-Raet/ende oock (soo yemandt daer by wil zijn) voor der Gemeenten / tot sulcken tijdt als het de Kercken-Raet goet vinden sal.

26.

De Diakenen sullen ter plaetse daer Huys-zitte-Meesters ofte andere Aelmoessenters zijn / op de selve begeerē goede Correspondentie met hen te willen houden / ten eynde de Aelmoessen te beter uytghedeelt moghen worden onder de ghene die meest ghebreck hebben.

27.

De Ouderlinghen ende Diakenen sullen twee Jaren dienen / ende alle Jaer sal het halve deel verandert/ ende andere in de plaetse gestelt werden / ten ware dat de gheleghentheydt ende t'proffijt van eenighe Kercken anders vereyschte.

28.

Ghelijck het Ampt der Christelijcke Overheden is / den H. Kercken-dienst in alle manieren te bevorderen / den selven met haer exempel den onderdanen te recommanderen / eñ den Predicanten/ Ouderlingen eñ Diaconen in alle voorvallende noodt de hant te biedē / ende by hare goede ordeningen te beschermen ; Alsoo zijn alle Predicantē / Ouderlinghen ende Diaconen schuldigh de gantsche Gemeente vlijtighlijck eñ oprechtighlijck in te scherpen de ghehoorsaemheyt/liefde eñ eerbiedinghe die sy den Magistraten schuldigh zijn : ende zullen alle Kerckelijcke persoonen met haer goet exempel in desen de Ghe-meenet

meende voor gaen / ende door behoorlijck respect eñ correspondentie / de gunst der Overheden tot de Kercken zoecken te verwecken ende te behouden: ten eynde een yeder het zijne in des Heerē vreese / aen weder-zyden doende / alle achterdencken eñ wantrouwen moge werden voor-gecomē / eñ goede eendracht tot der Kercken welstant onderhouden.

Vande Kerckelijcke t'samen-comsten.

29.

Vierderley Kerckelijcke t'samen-comstē sullen onderhouden wor-den / de Kercken-Raet / de Classicale vergaderinghen / de particuliere Synodus / ende de Generale ofte Nationale.

30.

In dese t'samen-comstē sullen geen ander dan Kerckelijcke saecken / ende t'selfde op Kerckelijcke wijse ghehandelt worden. In meerder vergaderinge salmen niet handelen / dan 'tgeen dat in mindere niet en heeft af-gehandelt connen werden / ofte dat tot de Kercken der meer-der vergaderinge int gemeyn behoort.

31.

Soo yemant hem beclaeght deur de uytspraecke der minder Ver-gaderinghe veronghelijckt te zijne / die selve sal hem tot een meerder Kerckelijcke vergaderinghe beroepen moghen: ende 'tghene door de meeste stemmen goet ghevonden is / sal voor vast ende bondigh ghe-houden werden. Ten sy dattet bewesen worde te strijden teghen het woort Gods / ofte teghen de Artijckulen in desen Generalen Synodo besloten / soo langhe als de selve door geen ander Generale Synode verandert zijn.

32.

De handelinghen aller t'samen-comsten sullen met aenroepinghe des Naems Gods aenghevanghen / ende met een dancksegginghe be-sloten worden.

33.

Die tot de t'samen-comste af-ghesonden worden / sullen hare Cre-dentz-brieven ende instructien / onderteeckent zijnde vanden ghenen diese senden mede-brenghen / ende dese zullen alleene keur-stemmen hebben.

34.

In allen t'samen-comsten sal by den Præses een Scriba ghevoeght

 wer-

werden / om neerstelick op te schrijven 'tghene waerdigh is opgeteeckent te zijn.

35.

Het Ampt vanden Præses is / voor te stellen ende te verclaren 'tgene te handelen is / toe te sien dat een yeghelijck zijn ordre houde in't spreken : Den knibbelachtighen ende die te heftigh zijn int spreecken / te bevelen datse swijghen. Ende over de selve geen gehoor ghevende / de behoorlijcke Censure te laten gaen. Voort sal zijn Ampt uytgaen / wanneer die t'samen-comste scheydet.

36.

t'Selfde segghen heeft de Classis over den Kercken-Raet / 'twelck de particuliere Synode heeft over de Classe / ende de Generale Synode over de particuliere.

37.

In allen Kercken sal een Kercken-Raet zijn / bestaende uyt Dienaren des Woords ende Ouderlinghen / de welcke ten minsten alle weke eens t'samen comen zullen / al-waer den Dienaer des Woords (ofte Dienaren / soo daer meer zijn) by ghebeurte presiderẽ ende die Actie regeren sal. Eñ sal oock de Magistraet vande plaetse respectivelijck / indient haer ghelieft / een ofte twee vanden haren / wesende Lidtmaten der Ghemeente / by den Kercken-Raet moghen hebben / om te aenhooren ende mede vande voor-vallende saecken te delibereren.

38.

Wel-verstaende dat inde plaetsen daer den Kercken-Raet vã nieus is op te rechten / 'tselfde niet en geschiede / dã met advijs vande Classe. Ende daer 'tghetal vandẽ Ouderlinghẽ seer cleyn is / sullẽ de Diakenẽ mede tot den Kercken-Raet mogen ghenomen worden.

39.

In die plaetsen daer noch geen Kercken-raet en is / sal middelertijdt by de Classe ghedaen worden 'tghene anders den Kercken-Raedt nae uyt-wijsen deser Kercken-ordeninghe opghelept is te doen.

40.

Insgelijcx sullen de Diaconen alle weken t'samen comen / om met aen-

aenroepinge des Naems Gods vande saecken harẽ Ampte betreffende te handelen/daer toe die Dienaren goede opsicht sullen nemen/ende des noot zijnde haer daer by laten vinden.

41.

De Classicale Vergaderinghen sullen bestaen upt ghena-buerde Kercken/de welcke elck eenẽ Dienaer eñ eenen Ouderlingh ter plaetse eñ tijde by hen/ int scheyden van elcke Vergaderinghe goet gevonden (soo nochtans/datmen't boven de drie maendẽ niet upt en stelle) daer henen met behoorlijcke Credentie af-veerdigen sullen/ in welcke t'samen-comstẽ de Dienaers by gebeurte/ ofte andersins die vande selfde Vergaderinge vercoren wort/presiderẽ sullen/so nochtans dat d'selve tweemael aen een niet en sal moghen vercoren worden. Voort sal de Præses onder anderen eenen yegelijcken af-vraghen/of sy in hare Kerckẽ/hare Kercken-Raedts vergaderinge houden: Of de Kerckelijcke Discipline geoeffent wort: of de Armẽ ende Schoolen besorght worden: Ten laetsten/ ofter yet is/ daer inne sy het oordeel eñ hulpe der Classe tot rechte instillinghe harer Kercke behoeven. De Dienaer dien't inde voorgaende Classe opghelept was/sal een corte Predicatie upt Gods Woordt doen/van welcke die andere oordeelen/ eñ soo daer yet in ontbreeckt/aenwijsen sullen. Ten laetsten/zullen inde leste vergaderinge voor den particulieren Synode vercoren werden/ die op den selven Synodum gaen zullen.

42.

Daer in een plaetse meer Predicanten zijn als een/zullen die altesamen in de Classe moghen verschijnen eñ keur-stemmen hebben/ ten ware in saken/ die hare persoonen ofte Kercken int bysonder aengaen.

43.

Int eynde vande Classicale eñ andere meerder t'samen-comstẽ/ salmen Censuere houden over de ghene die yet straf-waerdighs inde vergaderinghe ghedaen/ ofte de vermaninghen der minder t'samencomsten versmadet hbben.

44.

Sal oock de Classis eenighe harer Dienaren/ ten minsten twee van de outste/ervarenst/ende geschichtste authoriseren/om in alle Kerckẽ/ vande steden soo wel als van het platte lant/alle jaer visitatie te doen/ ende toe te sien/ oft de Leeraers Kercken-raden ende School-meesters haer ampt trouwelijck waernemen/by de zuyverheyt der leere verblyven/

ven/d'aengenomene ordre in alles onderhouden / ende de stichtinge der Gemeente / mitsgaders der jongher jeught / na behooren / soo veel haer moghelijck is / met woorden ende wercken bevorderen: ten eynde sy de ghene die nalatigh in d'een oft d'ander bevonden worden / in tijdts moghen broederlijck vermanen / ende met raedt ende daedt alles tot vrede / opbouwinghe / ende t'meeste profijt der Kercken / ende Schoolen helpen dirigeren. Ende sal yeder Classis dese Visitatoren mogen continueren in hare bedieninghe / soo langhe het haer sal goet duncken / ten ware dat de Visitatores selve om redenen / vande welcke de Classis oordeelen sal / versochten ontslagen te werden.

45.

De Kercke in de welcke de Classis / Item de particuliere ofte Generale Synode t'samen comt / sal sorge dragen datse de Acten der voorgaende vergaderinghe opde naest-comende bestelle.

46.

De instructien der dingen die in de meerdere vergaderingen te handelen zijn / sullen niet eer geschreven worden / voor dat die besluytingen der voorgaende Synoden ghelesen zijn / op dat t'gene eens af-ghehandelt is / niet wederom voor gestelt en worde / ten ware datmen yet achtede verandert te moeten zijn.

47.

Alle Jaers (ten ware dat den noot eenen corteren tijdt vereyschte) sullen vier ofte vijf / ofte meer naghe-buerde Classis te samen comen / tot welcke particuliere Synode uyt yder Classe twee Dienaers ende twee Ouderlingen af-gevaerdight sullen werden. Int scheyden soo wel des particulierē als des Generalen Synode sal een Kercke verordent worden / die last hebben sal / om met advijs des Classis den tijt eñ plaetse des naesten Synodi te stellen.

48.

Het sal yeghelijcken Synodo vry staen / correspondentie te soecken ende te houden met zijnen Bena-buerden Synodo ofte Synodis / in sulcker forme / als sy meest profijtigh achten zullen / voor de ghemeene stichtinghe.

49.

Yeder Synodus sal oock eenighe deputeren / om alles wat de Sy-

nodus

geordonneert heeft/ te verrichten/ soo wel byde Hooge Overheyt/ als bijde respective Classen/ onder haer sorterende/ mede om t'samen oft in minder ghetal over alle examina der aencomender Predicanten te staē: ende voorts in alle andere voorvallende swarigheden dē Classen de hant te bieden/ op dat goede eenigheyt/ ordre ende suyverheyt der leere behouden ende gestabiliteert worden. Eñ zullen dess van alle hare handelinghen/ goede notitie houden/ om den Synodo rapport daer van te doen/ ende soo't geeyscht werdt/ redenen te geven. Oock en zullen sy niet ontslagen wesen van harē dienst/voor eñ aleer de Synodus selfs haer daer van ontslaet.

50.

De Nationale Synode sal ordinaerlijck alle drie Jaren eens ghehouden werden/ ten ware datter eenighe dringhende noot ware om den tijt corter te nemen. Tot dese sullen twee Dienaren eñ twee Ouderlingen uyt elcke particuliere Synode beyde der Duytscher ende Walscher spraecke af-gesonden werden. Voorts sal de Kercke die last heeft om den tijdt ende plaetse des Generalen Synodi te benoemen (soo de selfde binnen de drie Jaren te beroepen ware) haer particuliere Synode vergaderen/ende t'selfde oock der naest-ghelegheuer Kercke die van een ander Tale is laten weten/ de welcke vier persoonen daer henē senden sal/om met gemeynen advijse vanden tijt ende plaetse te besluyten. De selve Kercke die vercoren is om de Generale Synode te samen te beroepen/wanneer sy met de Classe vanden tijt ende plaetse beraet-slagen sal/ sal 'tselfde de hooghe Overheydt in tijts te kennen geven/ op dat met haren weten/ende (soo het haer gelieft mede eenige te sendē tot den Classe) vander saecke in teghenwoordicheyt ende met advijs van hare Gedeputeerde besloten werde.

51.

Alsoo inde Nederlandē tweederley spraecke gesproken wert/ is voor goet gehouden/ dat de Kercken der Duytscher ende Walscher tale op haer selven harē Kercken-Raet/ Classicale vergaderingen ende particuliere Synoden hebben sullen.

52.

Is niet te min goet gevonden/dat in de Steden daer de voorsz Walsche Kercken zijn/ alle Maenden sommighe Dienaren ende Ouderlingen van beyde zijden vergaderen zullen om goede eendraght eñ correspondentie met malcanderen te houden/ eñ soo veel moghelijck is na gelegentheydt des noodts met rade malcanderen by te staen.

Vande Leere, Sacramenten ende andere Ceremonien.

53.

De Dienaers des Woordts Gods/ Item die Professorẽ inde Theologie ('twelck oock den anderen Professoren wel betaemt) zullen de Belijdenissen des Geloofs der Nederlantscher Kercken onderteecken/ ende de Dienaers die sulcx sullen refuseren / sullen de facto van haren Dienst by den Kercken-Raet / ofte de Classe opgeschorst werden / ter tijdt toe sy haer daer inne gheheelijcken verclaert sullen hebben: ende indien sy opstinatelijcken in weygheringhe blijven / sullen sy van harẽ Dienst geheelijcken afgestelt werden.

54.

Insghelijcx sullen oock de School-Meesters ghehouden zijn de Artijckelen als boven / ofte in de plaetse van dien den Christelijcken Catechismum te onderteeckenen.

55.

Niemandt vande Gereformeerde Religie sal hem onderstaẽ eenigh boeck ofte schrift van hem ofte van eenẽ anderen gemaeckt ofte overghesett/ handelende van de Religie / te laten drucken ofte andersins uytteghebven/ dan 'tselfde voor henen doorsien ende goet gekent zijnde van de Dienaren des Woordts zijns Classis/ofte particulierẽ Synodi ofte Professoren der Theologie van dese Provincien / doch met voorweten zijnes Classis.

56.

Het verbondt Gods sal aen den kinderen der Christenen met den Doop / soo haest alsmen die bedieninghe des selven hebben can / bezegelt worden / ende dat inde openbare versamelinghe / wanneer Gods Woordt ghepredickt wort. Doch ter plaetsen daer niet soo veel Predicatien ghedaen worden / salmen eenen sekeren dagh ter weke verordenen / om den Doop extraordinaerlijck te bedienen / so nachtans dat 'tselve sonder Predicatie niet en gheschiede.

57.

De Dienaers sullen haer beste doen ende daer toe arbeyden / dat de Vader zijn kint ten Doop presentere. Ende inde Ghemeenten daermen neffens den Vader oock ghevaders ofte ghetuygen by den Doop neemt (welcke ghebruyck / in hem selven vry zijnde / niet lichtelijck te ver-

veranderen en is) betaemt het datmen neme die de suyvere Leere toegedaen ende vroom van wandel zijn.

58.

De Dienaers zullen int doopen soo den jonger kinderen als der bejaerder persoonen / die formulieren vande instellinghe ende ghebruyck des Doops / welck tot dien eynde onderschepdentlijck beschreven zijn / ghe bruycken.

59.

De bejaerde worden door den Doop der Christelicke Gemeente inghelijft / ende voor Lidtmaten der ghemeente aenghenomen / ende zijn daerom schuldich het Avontmael des Heeren oock te ghebruycken / t'welck sy by haren Doop sullen beloven te doen.

60.

De namen der ghedoopten / mitsgaders der Ouderen ende Getuyghen / Item den tijdt des Doops / zullen opgeteeckent worden.

61.

Men sal niemandt ten Avontmael des Heeren toelaten / dan die na der ghewoonheydt der Kercken / tot de welck hy hem voeght / belijdenisse der Ghereformeerde Religie gedaen heeft / mitsgaders hebbende ghetuyghenisse eens vromen wandels / sonder welcke oock de ghene die upt andere Kercken comen / niet zullen toegelaten worden.

62.

Een yeder Kercke sal sulcke maniere van bedieninghe des Avontmaels houden / als sy oordeelt tot de meeste stichtinghe te dienen. Welverstaende nochtans dat de uptwendighe Ceremonien in Gods Woord voor-geschreven / niet verandert / ende alle superstitie vermijdet werde / ende dat nae voleyndinghe der Predicatie ende der gemeyne Gebeden op den Predick-stoel / het formulaer des Avontmaels / mitsgaders het Gebedt daer toe dienende / voor de Tafel sal wordē gelesen.

63.

Het Avontmael des Heeren sal ten twee Maenden eens / soo veel het mogelijck is / ghehouden werden: ende sal stichtelijck zijn daer het de gelegentheyt der Kercken lijden can / dat op den Paesdagh / Pincxter-

dagh ende Christ-dagh het selve gheschiede. Doch ter plaetsen daer noch gheen Kerckelijcke ordre en is / salmen eerst Ouderlinghen ende Diakenen by provisie stellen.

64.

Alsoo de Avont-gebeden in veel plaetsen vruchtbaer bevondē worden / soo sal in't ghebruyck der selver elcke Kercke volghen t'ghene sy achtet tot haere meeste stichtinghe te dienen. Doch wanneermense begheeren soude wegh te nemen / sal t'selfde niet sonder 'toordeel der Classe / mitsgaders der Overheyt / de Gereformeerde Religie toe-gedaen / gheschieden.

65.

Daer de Lijck-Predicatien niet en zijn / salmense niet instellen: Eñ daerse nu alreede zijn aen ghenomen / sal neersticheydt gedaen werden om de selve met de ghevoeghlijcxste middelen af te doen.

66.

In tijden van Oorloghe / Pestilentie / dieren tijt / sware Vervolginghe der Kercken ende andere alghemeyne swaricheden / zullen de Dienaers der Kercken de Overheydt bidden dat door haer authoriteyt eñ bevel openbaer Vast ende Bid-daghen aenghestelt ende gheheylight moghen werden.

67.

De Gemeenten zullen onderhouden / beneffens den Sondach / oock den Christ-dagh / Paesschen eñ Pincxsterē / met dē navolgenden dagh: Ende dewijl inde meeste Steden eñ Provintien van Nederlandt / daerenboven noch ghehouden worden / den dagh vande Besnijdinghe ende Hemelvaert Christi / zullen de Dienaers overal daer dit noch niet int gebruyck en is / bydeOverheden arbeyden / datse sich met de andere mogen conformeren.

68.

De Dienaers sullen alomme des Sondaeghs ordinaerlick inde namiddaeghsche Predicatie / de Somma der Christelijcke Leer inden Catechismo / die teghenwoordigh in de Nederlandtsche Kercken aenghenomen is / verbatet / cortelijck uytlegghen / alsoo dat de selve jaerlijcx magh gheeyndight worden / volghende de af-deelinghe des Catechismi selfs daer op gemaeckt.

69.

Inde Kercken zullen alleen die 150 Psal. Davids / de thien Gebo-
den/

den / het Vader onse / de 12 Articulen des Geloofs / de Lofsanghen Mariæ, Zachariæ, Simeonis ghesongen worden. 'Tghesangh / O Godt die onsen Vader bist / wort inde vryheyt der Kercken ghestelt / om 'tselve te gebruycken ofte naertelaten. Alle anderen gesangen salmen uyt de Kercken weren / ende daerder eenige albereets inghevoert zijn / salmen de selve / met de ghevoeghelijckste middelen af stellen.

70.

Alsoo bevonden wordt dat tot noch toe verscheyden gebruycken in houwelijcxsche saecken alomme onderhouden zijn / ende nochtans wel oirbaer is gelijckformicheyt daer inne gepleeght te worden: soo sullẽ de Kercken blijvẽ by het gebruyck 'twelcke sy conform Gods Woordt ende voorgaende Kerckelijcke ordinautien tot noch toe onderhouden hebben / tot dat by der hoogher Overicheydt (diemen daer toe met den eersten sal versoecken) een Generale Ordinantie / met advijs der Kercken-Dienaren / daer op gemaeckt sal zijn / tot de welcke dese Kercken-ordeningh haer in dit stuck refereert.

Vande Censuere ende Kerckelijcke vermaninghe.

71.

Ghelijckerwijs de Christelijcke straffe Geestelijck is / ende niemant vanden Borgerlijcke ghrichte ende straffe der Overheydt bevrijt / alsoo wordẽ oock beneffens de Borgerlijcke straffe de Kerckelijcke Censuren nootsaeckelijck vereyst / om den Sondaer met der Kercke ende zijnen naesten te versoenen / ende de ergernisse uyt de Gemeente Christi wegh te nemen.

72.

Wanneer dã yemandt tegen de suyverheydt der Leere ofte vromicheyt des wandels sondight: soo verre als het heymelijck is / ende geen openbare erghernisse ghegheven heeft / soo sal den reghel onderhouden worden / welck Christus duydelijcken voorschrijft. Matth. 18.

73.

De heymelijcke sonden waer van de sondaer by eẽ int bysonder ofte by twee ofte drie ghetuyghen vermaent zijnde / berouw heeft / sullen voor den Kercken-Raet niet ghebracht werden.

74.

Soo yemandt van een heymelÿcke ſonde van twee ofte drie perſoonen inder liefde vermaent zÿnde / geen ghehoor en geeft/ofte anderſins een openbare ſonde bedreven heeft/ſulcx ſal den Kercken-Raet aenghegheven worden.

75.

Van alſulcke ſonden die van haer natueren weghen openbaer / ofte door verachtinghe der Kerckelÿcke vermaninghen int openbaer ghecomen zÿn / ſal de verſoeninghe (wanneermen ſeeckere teeckenen der boetvaerdichepdt ſiet) openbaerlÿck ghe ſchiedē / door het oordeel des Kercken-Raedts : Ende ten platten Lande / ofte in mindere Steden/ daer maer eenen Dienaer en is / met advÿs van twee ghenae-buerde Kercken/in ſulcke forme ende maniere als tot ſtichtinghe van een yder Kercke bequaem ſal gheoordeelt worden.

76.

Soo wie hartneckelÿck de vermaninghe des Kercken-Raets verwerpt / Item die een openbare ofte andeſins een grove ſonde ghedaen heeft/ ſal vanden Avontmael des Heeren afghehouden worden. Ende indien hy afgehouden zÿnde/na verſcheyden vermaningen geen teeckē der boetvaerdichept bewÿſt/ ſoo ſalmen ten leſten tot de upterſte remedie / namelÿck de af-ſnÿdinghe / comen / volghende de forme nae den Woorde Gods daer toe gheſtelt: Doch ſal niemant af-geſneden werden/dan met voorgaende advÿs der Claſſe.

77.

Al-eermen tot der af-ſnÿdinge comt/ſalmen de hartneckichepdt des ſondaers der Gemeente opentlÿck te kennen geven / de ſonden verclarende/mitſgaders de neerſtichept aen hem beweſen int beſtraffen / afhouden vanden Avontmale/ende menighvuldige vermaninghen : Eñ ſal de Gemeente vermaent wordē hem aen te ſpreecken ende voor hem te bidden. Soodanighe vermaningen ſullender drie geſchieden. Inden eerſten/ſal den ſondaer niet ghenoemt worden/ op dat hy eenigſins verſchoont werde : Inden tweeden/ſal met advÿs der Claſſe zÿnē name uptgedruckt werden. Inden derden/ ſalmen de Gemeente te kennen gheven/ datmen hem / ten zy dat hy hem bekeere/vande ghemeenſchap der Kercken uptſlupten ſal/op dat zÿn af-ſnÿdinge/ſoo hy hartneckigh blÿft/met ſtilſwÿgende bewillinge der Kerckē geſchiede. Den tÿdt tuſſchen de vermaninge ſal int oordeel des Kercken-Raets ſtaen.

Wan-

78.

Wanneer yemandt / die gheexcommuniceert is / hem wederom wil versoenen met de Gemeente door boetvaerdichheyt: Soo sal het selfde voor de handelinghe des Avontmaels / ofte andersins nae gheleghentheyt / te vooren de Gemeente aengeseyt werden / ten eynde hy ten naestcomenden-Avontmale (soo verre niemandt yet weet voort te brenghen ter contrarie) openbaerlijck met professie zijner bekeeringe weder opgenomen werde / volgende het formulier daer van zijnde.

79.

Wanneer de Dienaers des Goddelijcken woorts Ouderlingen ofte Diakenen een openbare grove sonde bedrijven / die der Kercke schandelijck / ofte oock byder Overheyt straf-weerdigh is / sullen wel de Ouderlingen ende Diakenen terstont door voorgaende oordeel des Kercken-Raets der selver ende der naest gheleghener Gemeente van haren dienst afgeset / maer de Dienaers opgeschort worden. Maer of sy geheel vanden dienst af te setten zijn / sal int oordeel der Classe staen.

80.

Voorts onder de grove sonden die weerdigh zijn met opschortinghe ofte afstellinghe vanden dienst ghestraft te worden / zijn dese de voornaemste. Valsche Leere of Ketterye: openbare scheur-maeckinghe: opentlijcke blasphemie: Symonie: trouloose verlatinge zijns diensts / ofte indringhinge in eens anders dienst: Meyneedicheyt: Eebreuck: Hoererije / Dieverije / gewelt / gewoonlijcke dronckenschap / vechterije / vuyl ghewin: Cortelijck alle de sonden ende grove feyten die den Autheur voor de Werelt eerloos maeckẽ / ende in een ander gemeen Lidtmaet der Kercken der af-snijdinghe weerdigh souden ghereckent werden.

81.

De Dienaren des Woordts / Ouderlingen ende Diakenen sullen onder hen de Christelijcke Censuere oeffenen / ende malcanderen vande bedieninghe hares Ampts vriendelijck vermanen.

82.

Den ghenen die uyt der Gemeente vertrecken / sal een attestatie ofte getuyghenis hares wandels by advijs des Kercken-Raedts mede ge-

geven werden onder den Zegel der Kercken / ofte daer geen Zeghel en is / van tween onderteeckent.

83.

Voorts sal den Armen / om genoeghsame oorsaecken vertreckende / vanden Diakenen bystandt ghedaen worden / na discretie / mits aenteeckenende opdē rugghe van hare Attestatie de plaetsen daerse henen willen / ende de hulpe diemen haer sal ghedaen hebben.

84.

Geen Kercke sal over andere Kercken / geen Dienaer over andere Dienaren / geen Ouderlingh noch Diaken over andere Ouderlingen ofte Diakenen eenighe heerschappye voeren.

85.

In middelmatighe dinghen salmen de buyten-Landtsche Kercken niet verwerpen / die een ander ghebruyck hebben dan wy.

86.

Dese Artijckelen / de wettelijcke Ordeninghe der Kercken aengaende / zijn alsoo ghestelt ende aenghenomen met gemeyn accoordt / datse (soo het profijt der Kercken anders vereyschte) verandert / vermeerdert ofte vermindert mogen ende behooren te worden. Ten sal nochtans gheen bysondere Gemeente / Classe ofte Synode toestaen sulcx te doen / maer sullen neerstichheydt doen om die te onderhouden / tot dat anders vande Generale ofte Nationale Synode verordent wort.

Aldus goet gevonden ende gearresteert by d'Ed: Mog: Heeren Staten s' Landts van Vtrecht, Opden vien dagh Augusti, int Iaer ons liefs Heeren, ende eenighen Saligh-maeckers Iesu Christi XVI^C ende negentien. Was geparapheert / Dirck van Eck, vt.

Onder stondt /

Ter Ordonnantie van mijne voornoemde Heeren die Staten s'Landts van Vtrecht.

Geteeckent / *Ant: van Hilten.*